

Dyrevelfærd: Malkekvæg

Til dig og din gruppe

Tal med din gruppe om dyrevelfærd. Billeder og spørgsmål kan give jer inspiration. I skal ikke nødvendigvis blive enige, men alle skal kommentere og tage stilling. I må gerne inddrage egne erfaringer.

- Hvad er god dyrevelfærd? I skal debattere i forhold til begreberne adfærd, sundhed og fysiologi.
- Hvem har ansvaret for, at dyr i menneskers varetægt har det godt? Ejeren? Dyrehandleren? Forbrugeren? Dyrlægen? Landmandens rådgivere? Politikerne i Danmark eller i EU?

- Er der forskel på jeres holdninger alt efter hvilke dyrearter, der er tale om?
- Er der forskel på holdninger i Danmark og holdninger til dyr andre steder i verden?
- Hvordan reagerer dyr på stress, angst, smerte og god trivsel i forhold til mennesker?

Fakta eller fordomme / TIP 13

Tip 13.

Du skal tage stilling til udsagnene. Mener du, at et udsagn er rigtigt, så sætter du et kryds i faktum. Er det forkert, så sæt et kryds i fordom.

TIP 13

Faktum

Fordom

	Faktum	Fordom
1. Man kastrerer de små hangrise, for at de ikke skal være så aggressive, når de vokser op.	☐	☐
2. Koens foder har betydning for smørrets farve.	☐	☐
3. Høns lægger kun æg, hvis der er en hane i hønsegården.	☐	☐
4. Køer i konventionelt landbrug kommer aldrig på græs.	☐	☐
5. Svin mudderbader, fordi de kun i begrænset omfang kan svede.	☐	☐
6. Økologiske æg er altid brune.	☐	☐
7. Soen laver reder, når den skal have smågrise.	☐	☐
8. En ko begynder altid at producere mælk, når den er voksen.	☐	☐
9. Hvis en ko eller et svin er sygt og ikke kan reddes, så er det dyrlægen, som skal aflive dyret.	☐	☐
10. Vildsvin har ikke krølle på halen.	☐	☐
11. Køer får ikke horn, det får kun tyre.	☐	☐
12. Tamsvinet har gennem bevidst avlsarbejde fået et ribben mere end vildsvinet, så der er mere bacon på et tamsvin.	☐	☐
13. Smågrise har en patteorden hos soen. Hver gris har sin patte.	☐	☐

Fordybelse og debat

I det danske samfund har vi de seneste 20 år haft løbende debat om dyrevelfærd. Danmark er et rigt land, og i modsætning til mange af verdens fattige lande har vi overskud til at udvikle produktionen i landbruget til gavn for både mennesker og dyr. Vores viden kan bruges andre steder i verden.

Opgave

Klassen skal nu gruppevis undersøge tre danske husdyrhold:

- slagtesvin
- malkekøer
- æglæggende høns

Hver gruppe undersøger én produktionsform inden for hvert af de tre husdyrhold. For eksempel undersøger en gruppe konventionelt malkekvæg, en anden gruppe økologisk malkekvæg osv. Sørg for at fordele så mange produktionsformer som muligt.

Hver gruppe skaffer viden om deres område og finder argumenter for netop denne produktionsform.

Tag udgangspunkt i dette:

- Hvordan lever produktionsdyrenes vilde slægtninge?
- Har landmanden problemer i staldene? Hvis ja, hvordan forsøges de afhjulpet? Hvordan tilgodeser han dyrenes behov i dagligdagen? Se på forhold omkring adfærd, sundhed og fysiologi.
- Hvordan kommer problemerne til udtryk hos dyrene?
- Hvem har ansvaret for at skabe velfærd for dyrene?
- Hvordan har udviklingen på området været? Hvilke tiltag i form af ændrede regler og love har myndighederne og andre foretaget?
- Er der prisforskelle på varer, som er produceret på forskellige vilkår, inden for jeres område? Undersøg evt. om man kan sammenligne priser på danske og udenlandske landbrugsprodukter.
- Hvem aftager danske landbrugsprodukter? Er det danske forbrugere, industrien til videre forarbejdning eller udlandet?

Til debatten skal I forberede en kort salgstale og argumentere for, at netop jeres produktionsform gør noget for dyrevelfærd. Find dokumentation for jeres påstande og holdninger i billeder og tal. Herefter skal I være klar til en debat om dyrevelfærd, og I skal være i stand til at besvare spørgsmål fra tilhørerne.

TIP

Stof til fordybelse

Hvis I har adgang til internettet, så kan I finde en linksamling på:

www.landbrug.dk/skole -> vælg **Dyrevelfærd** -> vælg **Materialesamlinger** -> vælg den produktionsform jeres gruppe arbejder med.

Spørg jeres lærer, om hun eller han evt. har lagt linkssamlingen på Elevintra. - Husk at skrive notater undervejs.

Tal med en landmand

Har I spørgsmål til jeres produktionsform? Kan en landmand svare på dem? Søg efter en landmand via internettet, hvis I ikke selv kender en. Ring til ham og spørg, om han vil svare på jeres spørgsmål.

Smag forskellen

Er der andre grupper i jeres klasse, som arbejder med samme landbrugsprodukter som jer? Hvis ja, så kan I lave smagsprøver på varer, som er produceret under forskellige vilkår.

Sådan lever malkekvæg

REGLER	Konventionel	Økologisk
Pladskrav i stalden til kalve	1,2 m ² pr. kalv	1,5 m ² pr. kalv
Pladskrav i stalden til køer	Nej	Minimum 6 m ² pr. ko
Krav om afgræsning	Nej	Ja, i perioden fra den 15. april – 1. november
Kalv og ko sammen efter kælvning	Ingen krav	Minimum 1 døgn
Krav om grovfoder til kalve	Ja	Ja
Krav om grovfoder til køer	Nej, men det gives i alle tilfælde	Ja
Må kalve bindes	Nej	Nej
Må køer bindes	Ja	Ja, men skal løsnes dagligt
Mælkefodring af kalve	Ingen krav	Skal have mælk i 90 dage

Kilde: Peter Stamp Enemark, Dansk Kvæg

Definition af kalve: Fra fødsel til seks måneder gamle

Fakta om kvæg

Hvor meget producerer vi?

I 2005 blev der slagtet 549.000 stykker kvæg i Danmark, og produceret 4,6 mio. tons mælk.

Hvor stor er eksporten?

I 2005 var værdien af vores eksport af kvæg og oksekødsprodukter på 1,9 mia. kroner. Dertil kom eksporten af mejeriprodukter på 11 mia. kroner.

Hvordan er kvægs velfærd dækket af loven?

Generelt set findes der hverken danske eller EU-regler omkring dyrevelfærd for slagte- og malkekvæg, undtagen for kalve. Her findes der en rekommandation fra Europarådet, der er blevet omformet til et EU-direktiv og implementeret i dansk lov. I øjeblikket er endnu en rekommandation fra rådet omkring beskyttelse af kvæg til forhandling.

Hvor meget plads skal de have?

Der findes ingen pladskrav for kvæg.

Kilde: Fødevarestyrelsen og Landbrugsraadet

Avisklip:

Danske køers velfærd skal måles på bedriften

Landbrugsavisen / 11. maj 2007

For malkekøer samt kalve og ungdyr indgår henholdsvis ni og seks såkaldte velfærds-indikatorer.

Af Rene Dandanell

Dansk Kvæg er nu klar til at lancere et værktøj, der skal hjælpe danske kvægbrugere med at få sat værdi på velfærden blandt køer og kalve på bedriftsniveau. Gennem tre år har Dansk Kvæg samarbejdet med Svensk Mjølke om udviklingen af værktøjet, hvor en vurdering af kreaturerne forhold skal bane vej til en bedømmelse af velfærden.

40 danske kvægbesætninger har indgået i arbejdet, og rådgivere har vejet og vurderet køernes adfærd og trivsel. Nu skal en række rådgivere på kursus i maj måned for at lære at håndtere skemaet, hvor henholdsvis ni og seks såkaldte velfærdsindikatorer indgår for malkekøer samt kalve og ungdyr.

“Og vi er klar til at tilbyde træning til rådgiverne,” siger Peter Stamp Enemark, Dansk Kvæg.

Mange beskidte køer

40 danske besætninger med over 1000 malkekøer har indgået i forskningen. Endnu er det ikke muligt at sætte sin egen besætnings velfærd i forhold til andre besætninger, men med tiden, når flere resultater opnåes, så vil den del også være mulig.

Resultaterne fra de 40 besætninger viser dog et meget svingende billede. I nogle tilfælde er det kun enkelte besætninger, hvor der er konstateret kraftige eller tynde køer eller køer med mat hårlag. Derimod er der i godt og vel 30 ud af de 40 besætninger konstateret køer med lange og asymmetriske klove, besvær med at rejse sig, sår eller trykninger og ømbenethed.

Helt slemt står det åbenbart til med vurderingen af beskidte køer. I de 40 malkekvægsbesætninger blev der i 37 besætninger konstateret beskidte køer. I nogle tilfælde blev alle køerne betegnet som beskidte. Og det kan være et problem for koen.

“Indtørret møj kan give betændelse og håraffald, og det betyder, at de afgiver varme,” siger Peter Stamp Enemark.

Ingen vurdering

Endnu er værktøjet ikke indrettet, så det kan give en score for velfærden i stalden. Ligesom ved et avlsindeks kunne Peter Stamp Enemark dog godt forestille sig en vejning af de enkelte indikatorer.

“Men der skal vi have lidt mere erfaring,” siger Peter Stamp Enemark.

Et sådant system findes allerede hos økologerne. I Økologisk Landsforening arbejdes med en manual, “Koliv100”, hvor besætningen og stalden bedømmes ud fra 57 parametre, blandt andet staldens indretning, foder, flokstørrelse og køernes huld og sundhedstilstand.

Dansk Kvæg er klar med et værktøj, der skal hjælpe kvægbrugere med at få sat værdi på velfærden. Foto: Jens Tønnesen

Avisklip:

Sådan vurderes velfærd

Landbrugsavisen / 11. maj 2007

Følgende forhold indgår i vurderingen af velfærd blandt køer, kalve og ungdyr på bedriftsniveau.

MALKEKØER

Undvigen af menneskers tilnærmelse:

Dyr, der reagerer frygtsomt over for mennesker, forventes oftere at blive udsat for hårdere og længerevarende håndteringer.

Rejse-sig-adfærd:

En hyppig fysisk aktivitet hos køer er at rejse og lægge sig. Er køerne besværet i disse adfærdsformer, kan det derfor være et betydeligt velfærdsproblem.

Klovsundhed:

For lange klove med forandret fodstilling kan belaste lemmerne og føre til smertefulde tilstande.

Ømbenethed og halthed:

Ømbenethed og halthed er et symptom som opstår, når der er en smertefuld tilstand i benet/benene.

Sår og trykninger:

Forekomst af sår og trykninger fortæller noget om kocomfort.

Huld:

Huldvurderingen beskriver til dels koens energistatus/stofskifte.

Hårlag:

Hårtab som følge af skab er et symptom på betændelse eller kløe.

Renhed:

Tilsvining med gødning kan irritere huden og føre til hudbetændelse og klovsygdomme. Tilsvining kan øge risikoen for yverbetændelse hos køer.

KALVE & UNGDYR

Skader:

Forekomst af sår og trykninger er indikationer på smerte og/eller ubehag.

Diarre, lungebetændelse:

Sygdom vurderes som en vigtig velfærdsindikator, fordi sygdom i mange tilfælde er forbundet med smerte, ubehag og stress for dyrene.

Huld:

Afmagring kan være forårsaget af sygdom og utilstrækkelig næringsforsyning.

Hårlag:

Hårtab som følge af skab er et symptom på betændelse eller kløe, hvilket beskriver velfærdsrelevansen.

Renhed:

Tilsvining kan skyldes mangelfuld hygiejne og diarre.

Sløvhed:

Sløvhed er et adfærdsmæssigt udtryk der inkluderer inaktivitet, hængende ører m.v. og indikerer påvirket almenbefindende.

Interview

Interview med Chriss Hedeager der er mælkeproducent (økologisk)

Chriss har 90 køer og 70 kvier - altså køer, der endnu ikke har fået kalve. Derudover har han to avlstyre. Hver ko leverer omkring 7.600 liter mælk om året. I 1997 begyndte Chriss at producere økologisk mælk.

Der er to ansatte. Rudin er fodermester og står for det meste af arbejdet i stalden. Thomas tager sig primært af markarbejdet og pasning af gårdens maskiner.

Chriss er gift med Gitte, som arbejder på halv tid som ekspedient i tøjafdelingen i et supermarked. Hun hjælper også til hjemme på gården. Sammen har de fire børn.

Hvorfor har du valgt at have malkekøer?

Min familie har haft malkekøer i 12 generationer. Og jeg har altid været interesseret i køer.

I 1997 fik vi en gårdbutik, hvorfra jeg gerne ville sælge det bedste af det bedste. For mig er det bl.a. at undgå tilsætningsstoffer. Og så gav det lidt sig selv, at jeg gik over til at producere økologisk mælk. Frem til 1997 var det et evigt forsvar for min produktion. Siden vi omlagde, får jeg kun kys og klem. Forbrugerne holdt pludselig af mig.

Hvad gør du for at tilgodese køernes velfærd?

Jeg følger de økologiske regler, som bl.a. går ud på, at jeg lader min bedrift blive kontrolleret minimum en gang om året. Det kan ske, når som helst, og jeg får det ikke at vide på forhånd. Dyrevelfærden er en af de ting, der bliver kontrolleret.

Køerne hos mig kan gå ude 365 dage om året. Jeg tilsætter urter i markerne og persille, dild og andet i foderet for at sikre, at køerne spiser varieret. Det, tror jeg, er sundt. Som noget nyt sætter vi vand ud på markerne.

En del af græsset ensileres. Det vil sige, at vi laver en sur konservering - ligesom når man sylter f.eks. asier og rødbeder. Vi

dyrker også arter til ensilage. Det er godt og holdbart foder til vinteren.

Mine køer er ikke blevet afhornet i fem år. Det kræver, at de får mere plads og flere malkeautomater. Ellers begynder de at stikke til og slås med hinanden.

Hvad afgør prisen på mælken?

Det gør du. Forbrugeren bestemmer. Jeg har mødt mange, der mener at økologi er det rigtige.

For mig er det en kamp for idealisme. Men det er også en forretning, hvor vi skal erobre markedsandele og tjene penge.

Hvad skal ændres, hvis køerne skal have det endnu bedre?

En større stald. Men det er jeg ikke sikker på, at vi får råd til. Den, vi har, er fra 1979. Siden da er nye ideer kommet til i forhold til, hvordan man bruger pladsen, hvordan luften cirkulerer, og hvordan man strør med halm.

Hvad betyder 14-16-årige elevers meninger om dyrevelfærd?

Det betyder rigtigt meget. Det er sejt, når de tager stilling. Og godt når de besøger landbrug eller læser om det. Forbrugere og landmænd kan flytte meget hos hinanden.

tag

TIP

Spiller du med i Bedriften, kan du:

- blogge med Chriss
- læse mere om hans malkekøer og hverdag
- se en film, hvor han og fodermester Rudin fortæller om køerne, marken og malkningen

Hvis du ikke har spillet Bedriften i din klasse, så kan du selv hente spillet på www.bedriften.dk

Vælg BedriftenBasis som er en gratis udgave af spillet.